

© Подолян В.М.

УДК: 616-22.36:612.6.052:613-83

Подолян В.М.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018)

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СПАДКОВОЇ ОБТЯЖЕНОСТІ ВІЛ-ІНФІКОВАНИХ ІН'ЕКЦІЙНИХ СПОЖИВАЧІВ НАРКОТИКІВ І ЇХНІХ ПОДРУЖНІХ ПАР

Резюме. Досліджено 113 родин пробандів (ВІЛ-інфікованих споживачів наркотиків) та їхніх подружніх пар з використанням клініко-генеалогічного методу. Клініко-психопатологічне дослідження батьків, матерів і сибсів як пробандів (без поділу за статтю), так і їх подружжя свідчить про наявність у них наступних розладів: психічні та поведінкові розлади, спричинені вживанням алкоголю; поведінкові розлади, спричинені вживанням опіатів; депресивні епізоди; рекурентні депресивні розлади; соматизовані розлади; істеричні розлади особистості. Результати клініко-генеалогічного дослідження родичів І ступеня спорідненості (виключаючи дітей) пробандів та їх подружжя свідчить, що подружжя походять із сімей з високою обтяженістю наркологічними та психічними захворюваннями, що підтверджує наявність феномена асортативності шлюбів в цих сім'ях.

Ключові слова: клініко-генеалогічне дослідження, ВІЛ-інфікований споживач ін'екційних наркотиків (пробанд), подружжя пробандів, родичі І ступеня спорідненості.

Вступ

Спадкові фактори відіграють значну роль в етіопатогенезі залежності від психоактивних речовин. Описані факти "накопичення" алкоголізму в сім'ях хворих, продемонстроване підвищення ризику захворювання алкоголізмом і наркоманіями в сім'ях з обтяженою спадковістю [Бочков и др., 1984; Москаленко, 2002]. Ряд авторів говорять про існування біологічної схильності до залежності, закріпленої на генетичному рівні [Анохина и др., 2004; 2008].

Метою даного дослідження було вивчення можливого накопичення психічних і наркологічних захворювань в сім'ях ВІЛ-інфікованих споживачів ін'екційних наркотиків, а також у сім'ях їх подружньої пари.

Матеріали та методи

Об'єктом дослідження були родичі І ступеня спорідненості (виключаючи дітей) 113 ВІЛ-інфікованих ін'екційних споживачів наркотиків (пробанди) і їх дружин/чоловіків. У роботі використовувалися клініко-психопатологічний і клініко-генеалогічний методи дослідження. Оцінюючи психічні і поведінкові розлади, використали критерії МКБ 10 [Нулер, Циркин, 1994].

При статистичній обробці результатів для оцінки достовірності середніх величин використовувався критерій Стюдента, а для оцінки критерію якісних відмінностей частки (відсотків) використаний метод кутового перетворення ф. Фішера.

Результати. Обговорення

У результаті клініко-психопатологічного дослідження родичів І ступеня спорідненості (батько, мати, сибси, виключаючи дітей) ВІЛ-інфікованих ін'екційних споживачів наркотиків і їх подружньої пари (без поділу за статтю) було встановлено, що у більшості випадків вони перебували на обліку у нарколога або психіатра з приводу наявності у них психічних і поведінкових розладів, викликаних вживанням алкоголю; психічних і поведінкових розладів, викликаних вживанням опіатів; депре-

сивних епізодів; рекурентних депресивних розладів; соматизованих розладів; істеричних розладів особистості.

Таким чином, наведені дані структури психопатологічних розладів, які спостерігаються серед родичів І ступеня спорідненості (виключаючи дітей) пробандів (ВІЛ-інфікований ін'екційний споживач наркотиків) і їхніх подружніх пар, представлені як наркологічними, так і психічними захворюваннями.

У подальшому ми вивчили частоту накопичення випадків наркологічних і психічних захворювань серед родичів І ступеня спорідненості (виключаючи дітей) пробандів і їхніх подружніх пар.

Як впливає з даних таблиці 1, майже в усіх пробандів спостерігалися наркологічні (у 100 чоловік (88,5%) з 113 досліджених) та психічні захворювання (у 75 чоловік (66,4%) з 113 досліджених). Привертає увагу той факт, що загальна кількість діагнозів в 1,5 рази перевищує кількість обстежених батьків, що свідчить про поєднання наркологічної і психіатричної патології у одній і тій ж особі. Із 113 матерів ВІЛ-інфікованих пробандів наркологічні і психічні захворювання спостерігалися у 41 (36,3%) людини і складали відповідно 22 (19,5%) і 19 (16,8%) осіб.

У сибсів (144 особи) наркологічні і психічні захворювання зустрічалися в рівній мірі: 80 (55,5%) і 78 (54,2%) осіб. Цей факт свідчить про те, що всі без виключення сибси пробандів мають наркологічні або

Таблиця 1. Частота та характер психопатологічних розладів серед батьків, матерів і сибсів пробандів (без поділу за статтю).

Захворювання	Батько (n=113)		Мати (n=113)		Сибси (n=144)		Всього (n=370)	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Наркологічні	100	88,5	22	19,5	80	55,5	202	54,6
Психічні	75	66,4	19	16,8	78	54,2	172	46,5
Всього	175	154,9	41	36,3	158	109,7	374	101,1

Таблиця 2. Частота та характер психопатологічних розладів серед батьків, матерів і сибсів подружньої пари пробандів.

Захворювання	Батько (n=113)		Мати (n=113)		Сибси (n=128)		Всього (n=354)	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Наркологічні	93	82,3	26	23,0	80	62,5	199	56,2
Психічні	87	77,0	69	61,0	95	74,2	251	70,1
Всього	180	159,3	95	84,0	175	136,7	450	127,1

Таблиця 3. Порівняльна характеристика поширеності наркологічних захворювань серед батьків, матерів і сибсів пробандів та їх подружніх пар.

Захворювання	Батько		Мати		Сибси		Всього	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Пробанди (чоловіки та жінки)	100	88,5	22	19,5	80	55,5	202	54,6
Подружні пари пробандів	93	82,3	26	23,0	86	62,5	199	56,2
р ф	>0,1		>0,1		>0,1		>0,1	

Таблиця 4. Порівняльна характеристика поширеності психічних захворювань серед батьків, матерів і сибсів пробандів та їх подружньої пари.

Захворювання	Батько		Мати		Сибси		Всього	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Пробанди	75	66,4	19	16,8	78	54,2	172	46,5
Супруги пробандов	87	77,0	69	61,0	95	74,2	251	70,1
р ф	>0,05		>0,001		>0,001		0,001	

психічні захворювання і загальна кількість захворювань трохи перевищувала загальну кількість обстежених.

Аналіз наведених даних свідчить, що практично у усіх родичів I ступеня спорідненості (370 осіб) однаковою мірою спостерігаються наркологічні (202 людини, 54,6%) і психічні (172 людини, 46,5%) захворювання.

Сумарна характеристика психопатологічних розладів серед родичів I ступеня спорідненості (виключаючи дітей) подружньої пари пробандів (без поділу за статтю) представлені в таблиці 2.

Як впливає з даних таблиці 2 у батьків (113 осіб) подружньої пари пробандів у 82,3% випадків (93 людини) спостерігалися наркологічні захворювання і в 77,0% випадків (87 осіб) - психічні захворювання. Загалом, загальна кількість захворювань в 1,5 рази перевищує загальну кількість досліджуваних, що свідчить про наявність в останніх поєднаної патології.

Із 113 матерів подружньої пари пробандів у 26 осіб (23,0%) спостерігалися наркологічні захворювання і 69 осіб (61,0%) - психічні захворювання. Таким чином, 84,0% матерів (95 осіб) подружньої пари пробандів мали ті чи інші психопатологічні розлади.

З даних таблиці 2 видно, що з 128 сибсів подружньої пари пробандів, 80 осіб (62,5%) мали наркологічні захворювання і 95 осіб (74,2%) - психічні захворюван-

ня. Привертає увагу той факт, що загальна кількість діагнозів у 1,4 рази перевищує загальну кількість сибсів, тобто у однієї і тієї ж людини могло бути декілька діагнозів. Таким чином, у родичів I ступеня спорідненості (окрім дітей), подружньої пари пробандів, сумарна кількість наркологічних і психічних захворювань у 1,3 рази перевищує загальну кількість спостережень, що свідчить про поєднання патологій.

Нами був проведений порівняльний аналіз поширеності наркологічних захворювань у пробандів (без поділу за статтю) та їх подружньої пари, дані представлені в таблиці 3.

Аналіз наведених даних в таблиці 3 свідчить, що сумарне накопичення наркологічних захворювань серед родичів I ступеня спорідненості (окрім дітей) пробандів, статистично не відрізнялось ($p > 0,1$) від такого ж показника у їхньої подружньої пари. Цей факт свідчить про те, що сім'ї як пробандів, так і сім'ї їхніх подружніх пар характеризуються високим ступенем накопичення наркологічних захворювань і не відрізняються один від одного.

Як впливає з представлених у таблиці 4 даних, поширеність психічних захворювань у пробандів ін'єкційних споживачів наркотиків (66,6%) статистично не відрізнялась ($p > 0,05$) від такої у їхньої подружньої пари (77,0%), тоді як у матерів і сибсів подружньої пари пробандів цей показник був статистично достовірно вищим (відповідно $p < 0,001$).

Загалом, показник поширеності психічних захворювань серед родичів I ступеня спорідненості (окрім дітей) подружньої пари ВІЛ-інфікованих споживачів ін'єкційних наркотиків статистично достовірно вищий ($p < 0,001$), ніж у самих пробандів.

Висновки та перспективи подальших розробок

1. Результати клініко-генеалогічного дослідження родичів I ступеня спорідненості (за виключенням дітей) як пробандів (ВІЛ-інфікованих споживачів ін'єкційних наркотиків), так і їхніх подружніх пар свідчить про високий ступінь накопичення в сім'ях наркологічних і психічних захворювань (у одного і того ж дослідженого могло бути поєднання захворювань).

2. Клініко-психопатологічне дослідження батьків, матерів і сибсів як пробандів (без поділу за статтю), так і їхньої подружньої пари свідчить про наявність у них таких розладів: психічні та поведінкові розлади, спричинені вживанням алкоголю; поведінкові розлади, викликані вживанням опіатів; депресивні епізоди; рекурентні депресивні розлади; соматизовані розлади; істеричні розлади особистості.

3. Дані порівняльного аналізу свідчать, про те, що ступінь накопичення наркологічних захворювань у батьків, матерів і сибсів пробандів статистично достовірно не відрізняється від такого у їхньої подружньої пари, тоді як накопичення психічних захворювань серед родичів I ступеня спорідненості (окрім дітей) подружньої

пари пробандів статистично достовірно вище, ніж у самих пробандів, що підтверджує існування асортативності шлюбу типу пробанд-чоловік, а також, що подружні пари пробандів є групою ризику наркологічних і

психічних захворювань.

Наукові пошуки за темою дослідження є перспективними у напрямку розробки заходів первинної профілактики наркологічних і психічних захворювань.

Список літератури

- Бочков Н.П. Медицинская генетика / Бочков Н.П., Захаров А.Ф., Иванов В.И. - М., Медицина, 1984. - 368 с.
- Генетика зависимости от психоактивных веществ: рук. по наркологии / [Анохина И.П., Кибитов А.О., Шамакина И.Ю., Москаленко В.Д.]; под ред. Н.Н. Иванца. - [2-е изд.]. - М., 2008. - С. 80-126.
- Генетические факторы в этиологии и патогенезе наркомании / Н.П. Бочков, А.Ю. Асаинов, М.Г. Аксенова [и др.] // Наркология. - 2003. - №1. - С. 7-14.
- Москаленко В.Д. Психическая предрасположенность к развитию зависимости от ПАВ (личностные, социальные, семейные факторы риска): рук. по наркологии; под ред. Н.Н. Иванцова / Москаленко В.Д. - М.: Медпрактика-М, 2002. - Т.1. - С. 182-188.
- Москаленко В.Д. Созависимость в семьях наркологических больных: рук. по наркологии: [у 2-х т.]; под ред. Н.Н. Иванца / В.Д. Москаленко - М.: Мед-практика-М, 2002. - Т.2. - С. 187-221.
- Москаленко В.Д. Созависимость при алкоголизме и наркомании (пособие для врачей, психологов и родственников больных) / В.Д. Москаленко - М.: "Анахар-сис", 2002. - 112 с.
- Нулер Ю.Л. Международная классификация болезней (X пересмотр) / Ю.Л. Нулер, С.Ю. Циркин. - Россия. - СПб.: "Адис", 1994. - 303 с.
- Современные проблемы генетики зависимости от психоактивных веществ / И.П. Анохина, Н.Н. Иванец, И.Ю. Шамакина [и др.] // Наркология. - 2004. - №6. - С. 76-83.

Подольан В.Н.

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЛЕДСТВЕННОЙ ОТЯГОЩЕННОСТИ ВИЧ-ИНФИЦИРОВАННЫХ ИНЪЕКЦИОННЫХ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ НАРКОТИКОВ И ИХ СУПРУГОВ

Резюме. Исследовано 113 семей пробандов (ВИЧ-инфицированных потребителей наркотиков) и их супругов с использованием клинико-генеалогического метода. Клинико-психопатологическое исследование отцов, матерей и сибсов как пробандов (без разделения по полу), так и их супругов свидетельствует о наличии у них следующих расстройств: психические и поведенческие расстройства, вызванные употреблением алкоголя; психические и поведенческие расстройства, вызванные употреблением опиатов; депрессивные эпизоды; рекуррентное депрессивное расстройство; соматизированные расстройства; истерическое расстройство личности. Результаты клинико-генеалогического исследования родственников I степени родства (исключая детей) пробандов и их супругов свидетельствуют о том, что супруги происходят из семей с высокой отягощенностью наркологическими и психическими заболеваниями, что подтверждает наличие феномена асортативности брака.

Ключевые слова: клинико-генеалогическое исследование, ВИЧ-инфицированный потребитель наркотиков (пробанд), супруги пробандов, родственники I степени родства.

Podolyan V.N.

COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF THE HEREDITARY LOAD OF HIV-INFECTED INJECTING DRUG USERS AND THEIR SPOUSES

Summary. The 113 families of probands (HIV-infected drug users) and their spouses were examined with the method of clinical genealogical. Clinical-psychopathological study of fathers, mothers and siblings as probands (not separated by gender) and their spouses testifies to that they have following disorders: mental and behavioral disorders caused by alcohol, behavioral disorders due to use of opiates; depressive episodes; recurrent depressive disorder, somatization disorder, hysterical personality disorder. The results of clinical and genealogical study of relatives I-degree relatives (excluding children) probands and their spouses suggests that the spouses come from families with high aggravation with drug abuse and mental health, which confirms the existence of the phenomenon of assortative mating.

Key words: clinical-genealogical research, HIV-infected injecting drug users (proband), the wife of the probands, first-degree relatives.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2013 р.

Подольан Володимир Миколайович - асистент кафедри екстремальної медицини та безпеки життєдіяльності Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова; +38 0432 35-43-20.

© Гончарук О.С.

УДК: 615.281:615.035:582.282.23

Гончарук О.С.

Вінницька обласна дитяча клінічна лікарня (вул. Хмельницьке шосе, 108, м. Вінниця, Україна, 21029)

ЧУТЛИВІСТЬ ДО АНТИСЕПТИКІВ МІКРОФЛОРИ, ВИДІЛЕНОЇ З РОТОВОЇ ПОРОЖНИНИ ТА ГОРЛА У ДІТЕЙ

Резюме. Встановлено, що антисептичні препарати володіють високою протимікробною активністю відносно умовно-патогенних мікроорганізмів, які колонізують верхні дихальні шляхи у дітей. Досліджувані антисептичні розчини відрізняються між собою за протимікробною активністю. Значні переваги були виявлені у хлоргексидина біглюконата.

Ключові слова: антисептичні засоби, протимікробна активність, мікроорганізми.